

Megyei kór-körkép (6.)

Ki lovakkal, ki atomokkal viaskodik

Jancsika cselből még hűsítővel álcázta a konyakot, Jánosnak erre már nincs szüksége. Sajnos Julcsának Hiába a szesz italok forgalmazására vonatkozó számos jogszabály, a felnőttek isznak: ha nem a munkahelyen, akkor mellette, ha nem közterületen, akkor kocsmában, ha nem nyilvános helyen, akkor odahaza. Hazánkban — becslések szerint — mintegy félmillió embert veszélyeztet az alkohol: 300 ezren alkoholbetegek, s úgy 200 ezerre tehető az iszákosok száma. A népesség nagyságához mérten a gondozásba vett alkoholisták száma 31 százalékkal magasabb (tudniillik Csongrád megyében) az országos átlaghoz képest, emellett az országos átlagot meghaladja az új betegek száma is — olvasható az EDSZ megyei bizottságának beszámolójában. A megyei Alkoholizmus Elleni Bizottság főnállása óta különös figyelemmel szorgalmazza a helyi alkoholizmus elleni küzdelem folyamatosságát a munkahelyeken, elmentmondásai ellenére a kereskedelemben és a vendéglátásban, rendre beszámol tevékenységéről a megyei rendőr-főkapitányság, jelentős eredményről azonban — fájdalom — még nem esett szó egyik ülésen sem. Sőt legutóbb ismét leszögezték a résztvevők: a rendelkezések ellenére tovább növekszik az alkoholizmus veszélye megyénkben is.

S a következmények? Az egészségügyre háruló már-már elviselhetetlen teher mellett fölbecsülhetetlen társadalmi és gazdasági károk okozója a mértéktelen italozás. A megyében 1983-ban 1,5 milliárdra volt tehető a népgazdaság balesetek következtében keletkezett vesztesége. Az erőszakos, garázda jogsértők 21 százaléka alkoholtól befolyásoltan követte el tettét, a közlekedési bűncselekményeknek viszont 80 százalékában lúdas az alkohol. A bíróságok által tárgyalta bűnesetek 40 százalékában is szerepet játszott az italozás. S akkor még nem szóltunk a családot metelyező hatásáról: szinte minden negyedik veszélyeztetett gyerek életét szülei alkoholizmusa terelte kényszerpályára, száz házasságból 43-at bontanak föl a megyében, gyakran valamelyik fél alkoholizmusa miatt, s ugyan-csak emiatt akar a halálba menekülni az öngyilkos gyerekek 45 százaléka. Az alkoholizmus rontja hazai halálozási statisztikánkat. Közvetlen okozója a végzetes májzsugorodásnak, felelős a szív- és érrendszeri betegségek elszaporodásáért és az elképesztően magas számú öngyilkosságokért is: a kísérletek 60-70 százalékát mámoros állapotban követik el.

Tettekért kiáltanak a számok: úgy tűnik, égő házbán áldozatok nélkül nem lehet tüzet oltani.

Biznunk, úgy tűnik, ismét csak a megelőzésben lehet igazán. Ehhez azonban, mint mindannyiszor, a jelenség elemzése, az okok kutatása szükséges. S ha megtaláljuk a titok nyitját, vajon képesek leszünk-e a cselekvésre?

Dobronovics Ilona, a kórház ideg-elméleti osztályának osztályvezető főorvosa kiváló ismerője a témának. Vallja: a társadalmi beilleszkedési zavarok — így az alkoholizmus — hátterében is mindig ott áll az emberi kapcsolatok szelvése. Hány, de hány ember magányában nyúlt először a pohár után, s vált a kezdeti kortyolgatásból alkoholistává. Ebben szerepet játszhat az az újabb

alkoholnak tulajdonított farmakológiai hatás is, amely szerint szelektív emlékezetkihagyást okozva „ki-üzi” az emberből a korábbi kellemetlen érzelmek és indulatok emlékét, az új ismeretek azonban nem érinti. Segítőkéz kapcsolat nélkül, úgy tűnik, milyen jó, ha legalább a pohár kéznél van. Különösen magától értetődőnek látszik ez a megoldás, ha egy csoportba beleszóppenne a kis közösség egyenesen elvárja ezt, mintegy beépülként, a jövővénytől. S ha ez a valahova tartozás ára, hát a magányos ember habozás nélkül „fizet”. Sokat tudnának mesélni erről a munkásszállásra került, fiatal szakmunkások...

A kórház általános pszichiátriai osztálya 10 esztendő óta alatt 15 ezer 660 alkoholbeteget vett föl és 5 ezer elvonókurát végzett, annak ellenére, hogy külön alkoholosztályuk nincs. Az ágyak felén tehát ma is alkoholisták fekszenek. Hasonló, ám mégis eltérő életutjuk azonos megállóra toroklott, ahol viszont már nincs különbség közöttük. A kórházi ágyon egyformán viselkedik a tanyáról érkezett tévesztet és a nagyvárosi egyetemi tanár, csak — mint a főorvosasszony mondta —, az egyik legfeljebb lovakat hajt, a másik atomokkal viaskodik hallucinációban. Mi juttatta ideig a különböző környezetben, más-más értelmi szinten élő, eltérő iskolázottságú embereket? Erre keresték a választ a kórház orvosai is.

A szegedi kórház vonzáskörzetébe a megyének 250 ezer lakója tartozik. Mintegy 150 ezren élnek közülük városban, a többiek falun és tanyán. A kisebb településeken lakók közül többen kerülnek mértéktelen alkoholfogyasztásuk miatt fekvőbeteg-intézetbe, mint a városiak. Föltehetően a falvak, tanyák fejletlenebb szociális és kulturális adottságaihoz igazodnak az egészséget is károsító életnormák. Nem lehet véletlen az sem, hogy nagyobb a faluban élő, 40 éves fölül férfiak halálozása is, mint a városiaké.

A társadalmi beilleszkedési zavarokat kutató fölmérések során a település szerkezet szerint csoportosított betegek életmódját vizsgálták az osztály orvosai. Az átlagosan 41 éves betegek vallomása szerint a városiak 14, a falusiak 18, a tanyaiak 20 éves korukban kezdték a rendszeres italozást. (A férfiak általában 18, a nők 11 év alkoholizálás után jutnak először az elmeosztályra.) Nem igazolta ez a fölmérés azt a föltételezést, hogy a társadalmi mobilitás, a lakóhely változtatása okozná a mértéktelen ivást: a fölvetett betegeknek ugyanis 75 százaléka gyermekkorában színlényen él fölöttként is. S hogy mennyi abszolút alkoholra átszámított ital folyik le naponta a torkukon? A tanyán élőknak föl leginkább a garatra 242 grammal, a falusiak 226, a városban élők 175 grammot vallottak be — egyébként hihető mértéket. Újabb kutatások szerint a rendszeresen, hosszú éveken át fogyasztott, maradandó károsodást okozó adag férfiaknál napi 60, nőknél napi 20 gramm (100 gramm = 1 liter bor).

Figyelemre méltó a társadalom és a közösségek szempontjából, hogy a személynél nem mutatott ki értékelhető eltérést — akár a többi úgynevezett TBZ-vizsgálat esetében sem. Ez azt jelenti, hogy az okok első sorban nem az egyéniségen,

a jellemében, nem lelki vagy értelmi adottságokban keresendők.

A főorvos szerint egyedül az célravezető, ha az okok után kutat az egészségügy — és a társadalom — az egyén környezetéből indul ki, abból a közegekből, ahol az ember egyénisége kialakult, ahol megtanulta, elsajátította érték- és életrendjét, ahol lekopirozta az örömkeresés módozatait. Különösen a kisebb közösségekben él számos megkövült szokás évtizedeken, évszázadokon át. Ilyen lehet az ivás is, amit nem ítélt el a sógor, koma, jó barát, a szomszéd, hisz ő is azt teszi. Ilyenkor egyszerűen nem is találni lelki sebzettséget, amelynek rováására írható lenne az italozó életmód elkezdése. Az igénytelen, primitív életvitelnek ez eleinte szinte észrevétlen velejárója: a megbízható fizikai munkát végző ember hajnalig késő estig tartós, közepes alkoholszintet biztosít magának, s ritkán válik botrányt okozó részeggé. Gyakran a józan társ is téveszme áldozata. Megesett, hogy a tanyán élő férfi lezajlott delirium trémensze után a feleség is tagadta, hogy ez a kórkép alkoholos eredetű lenne, hiszen „nem iszik ez többet, mint más rendes ember”.

Az egyéni életkörülmények, az életmód, a környezet megítélése mind nélkülözhetetlen a gyógyító orvos számára, hisz a gyökerekig kell látnia, ha eredménnyel kecsegtető munkát akar végezni. Kinek-kinek csak testre szabott terápia használna. Ahogy Dobronovics főorvosnő mondja: Michelangelo ne széklábat faragjon, ha azt várjuk tőle, hogy magára találjon.

Az egészségügy képes megszüntetni a függőségi állapotot, a pszichozisokat, a különböző szövődményeket. De egyedül képtelen megakadályozni, hogy a szokások rablásába esett, elkéseredett ember egyetlen alternatívája a részegség legyen, s egyedül kevés ahhoz, hogy a gyógyult távozó ember ne nyúljon ismét a pohár után. Az anonyim alkoholisták számos öngyógyító közössége, az alkohol ellenes klubok áldásos tevékenysége mellett nem nélkülözhető a család, a munkahelyi közösség megítélése, segítőkész támogatása sem.

Az igazi eredmény azonban az lenne, ha mind többen és mind többször innánk hűsítőt, „tüske” nélkül. Van erre hatásos, társadalmi recept? Ha olyan könnyű lenne egyik napról a másikra szögre akasztani a rossz szokásokat! A társadalmi méretű örömszerzés értelmesebb, embert építő módozatain azonban lehetne — kellene gondolkodni!

Chikán Ágnes

(Következik: Önpusztítók)

Sikeres esztendő

A MÁV záhonyi üzemigazgatóságán az első felév behozhatatlannak tűnt elmaradása ellenére — az eredeti költségkereten belül maradvány — több területen jelentősen túlteljesítették a tervet.

Az import- és tranzitforgalomban csaknem három százalékkal szárnyaltak túl a kitűzött célt. Több mint tízmillió tonna áru fogadtak a Szovjetunióból és továbbítottak rendeltetési helyére. Az exportforgalomban a tavalyi, csúcsnak vélt mennyiségnél hatszáz ezer tonnával több áru hagyta el a határt Záhonytól, s ennek ellenére érezhetően enyhült a korábbi vagonhiány.

Az egyre nagyobb határforgalmi feladat teljesítésében nagy szerepe volt a napi követelményekhez alkalmazkodó munkaszervezésnek.

Mindennek eredményeként a záhonyi üzemigazgatóság 110 millió forinttal teljesítette túl éves bevételi tervét, s ebből a tavalyinál összesen 9,5 millió forinttal több jövedelemhez jutottak a vasutasok.

Naptárfordító

(Folytatás az 1. oldalról.)

csorát ettünk — háromféle menü volt, vegyes sült Tisza raguval vagy bélszín, libamájjal vagy ropogós malac. Persze mindegyikhez Tiszakoktél, szegedi halsaláta, szilveszteri desszert. Ja, és éjfélkor páros debreceni. Mindenki szerint olcsó volt és nagyon finom. A hangulat is megérte... Régen volt ilyen jó szilveszterem, nem bántam meg. És — mert hallom, hogy többen vannak, nem tudom magam mosogat-e vagy se — itthon és nem fogok mosogatni, takarítani!

Ami szintén szempont, nem is akármilyen. Mert a babona szerint az ember egész évben azt csinálja, amit január 1-jén.

— Lehet, hogy én egy évben át csak telefonálni fogok? Hűha...

Éjfélig ötön, utána négyen kapcsolgatták-nyomkodták a gombokat-billentyűket a Postaigazgatóság interköz-pontjában. A szilveszteri telefonos jókívánságokat szinté az ország egész területére közvetítették, sőt. Sokan hívták az éjjel Líbiát, Kanadát, Svédországot, Ausztráliát, Angliát, az Amerikai Egyesült Államokat, Görögországot, a környező szocialista országokat, de volt Szíriába, Algériába is újévi üzenet. Békés és Csongrád megye beszélget-e telefonközponton keresztül a világgal...

Megkérdeztük a nonstop szolgálatban levő megyei rendőri ügyeletet: történe-komolyabb esetük az ünnep két napja alatt. Nagy örömmünkre szolgált, hogy „csendes”, nyugodt szilveszter(n)k volt... A mentőket sem riasztották súlyosabb esetekhez többször, viszont az átlagost messze meghaladó számban kisebb sérülésekhez, túlzott alkoholfogyasztásból eredő bajokhoz. Állandóan üton voltak... A városi orvosi ügyeletnek sok problémát okoztak a hamis hívások. Sajnos, ez nemcsak szilveszterkor van így, a fölőlegesen kirendelt orvost pedig súlyos esetektől vonják el... Erdeklődtünk az ügyeletes állatorvosnál is: két sertés és egy kiskutyus volt minden paciense az ünnep alatt.

A Volán-taxi ügyeleteseitől is érdeklődtünk:

— Milyen volt a szilveszteréjszaka?
— Hát elég kemény...
— Az útviszonyok?
— Is.
— A sok hívás?
— Is.
— És még?
— Hát, az utasokkal is sokszor kemény dolog volt együtt utazni. De hát birtuk. Ezért vagyunk.

Újév napján „hajnali” háromnegyed kilenc. A buszok befagyott oldalsó és

Hó-dolat az újévnak

— Nem. Egyetlen tehergépkocsink sem indult útnak január 1-én. Most rakodási szünet van. Csütörtökön már körülbelül félcapacitás-sal dolgozunk. De nagyon sok vállalat az első csonka héten január 6-ig leltároz. Úgy, hogy a teherforgalomban az igazi évkezdést csak a következő hét hétfőjén lesz.

A Városgazdálkodási Vállalat hóeltakarító gépei már az új esztendő első napján munkába álltak. Délelőtt hét tolóappal és sóhomokszóróval felszerelt tehergépkocsival három járdatarító-gép járta a várost. Dél körül beszéltünk telefonon Barta László ügyeletvezetővel.

Rövidesen leállítjuk a gépeinket, legalábbis néhány órára — tájékoztatott a hóeltakarító munkák irányítója. Most nulla fok körül van a hőmérséklet, tehát olvad. A fúttakkal már végeztünk. Jelenleg a „szépitgetés” a feladat. Nehéz eldönteni, hogy mikor szorjuk a sót. Nálunk este 6 órakor van műszakváltás. Akkor majd ismét körbejárjuk a várost. Ott dől el a következő műszak feladata.

Mennyire nehezíti a fúró-sok dolgát a sűrű apró szemekben hulló hó?

— Nem a hóval van most nekünk a legtöbb bajunk — feleli Tatar Attila a motor meglegítése közben. — A fagy most több munkát ad. Ebben a mínusz 1–2 fokos, erősen párás időben a szelepek környékére jégképződés rakódik. Egy-egy műszakban fél óra telik el ennek az eltávolításával minden berendezésen. A keményebb, száraz hideg nem okozna hasonló gondokat.

Az ügyeletvezetőnek a legelső napon is volt bőven látogatni valója. A vállalat tizenhét berendezése közül tíz az ünnepeket is teljes erővel végigdolgozta. Közel száz szegedi olajbányászt a fúrópad tövében talált az új esztendő.

A Tisza Volán fő-menetirányítója tegnap délelőtt Varga Mihály volt. Tőle először az útviszonyokról érdeklődtünk:

— Sem a városban, sem a helyközi járatoknál az olvadó hó nem okozott különösebb fennakadást. Valamennyi meghirdetett járatunk rendben útjára indult.

A nagy mulatozások éjszakája után szigorúbb-e a műszak előtti szondáztatás?

— Minden nap alaposan megvizsgáljuk a pilótáink lehelétét. Erre nemcsak szondát, hanem különböző tesztlőberendezéseket is használunk. Amkor a gépkocsivezetőknek jelentkeznünk munkára, a kezükbe adott készülék nem a hangjukra „koncentrálni”. Ma senkinél sem szólalt meg a jelző.

— Elindult a teherforgalom is?

Regős Éva
Böle István